

TÜRKLEŞMEK İSLÂMLAŞMAK
MUASIRLAŞMAK

YAYIN NO: 934

TÜRKLEŞMEK İSLÂMLAŞMAK MUASIRLAŞMAK
Ziya Gökalp

© Bilge Kültür Sanat Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika No: 50417

1. Basım: Mayıs 2019
2. Basım: Ağustos 2021

ISBN: 978-605-7931-34-4

Kapak: *Kenan Özcan*
Sayfa Düzeni: *Nurel Naycı*
Baskı-Cilt: *Çevik Matbaacılık*
Davutpaşa Cad. Besler İş Merkezi No: 20/18-19 Topkapı / İstanbul
Tel: (0212) 501 30 19

Kapak Baskı: *Saner Matbaacılık*

BİLGE KÜLTÜR SANAT

Nuruosmaniye Cad. Kardeşler Han No: 1 Kat: 1 34110 Cağaloğlu / İstanbul
Tel: (0212) 520 72 53 (Pbx) Faks: (0212) 511 47 74
bilge@bilgeyayincilik.com www.bilgeyayincilik.com

TÜRKLEŞMEK İSLÂMLAŞMAK MUASIRLAŞMAK

ZİYA GÖKALP

Hazırlayan
Nargiza Sattarova

Bilge
Kültür • Sanat

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	7
Üç Cereyan 1.....	17
Lisan 2.....	24
Anane ve Kaide 3.....	28
Hars Zümresi, Medeniyet Zümresi 4.....	34
Türklüğün Başına Gelenler 5.....	41
Türkleşmek İslâmlaşmak Muasırlaşmak 6.....	50
Cemaat Medeniyeti, Cemiyet Medeniyeti.....	58
Mefkûre 8.....	62
Türk Milleti ve Turan 9.....	67
Millet ve Vatan 10.....	74
Milliyet Mefkûresi 11.....	79
Milliyet ve İslâmiyet 12.....	85
EKLER.....	89
Ermeni Vatandaşın Mektubu.....	89
Mektuplar ve Cevaplarımız Türk Milliyeti, Türk Yurdu.....	89
İSİMLER.....	98
KAVRAMLAR.....	111
SÖZLÜK.....	115

ÖNSÖZ

Ziya Gökalp'ın ortaya koyduğu “Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak” fikri üzerinde ilk duran Azerbaycanlı Dr. Ali Hüseyinzâde Ali (Turan)'dir. Gökalp, “Hüseyinzâde Ali Bey'in üçlü düsturu bütün Türk dünyasında yeni ufuklar açtı,” demiş ve kendisi bu fikirden hareketle ilkeleri belirlemiştir.

1918'de basılan *Türkleşmek İslâmlaşmak Muasırlaşmak* kitabının iç kapağında “Ziya Gökalp, Türkleşmek - İslâmlaşmak - Muasırlaşmak, İstanbul, Nâşiri: *Yeni Mecmua* 1918” yazılıdır.

“Üç Tarz-ı Siyaset”i ortaya koyan Yusuf Akçura şöyle der:

“...Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak; Türkçülerin faaliyetlerinde bir veçhe mahiyetini haiz olan bu üçüz umdenin asıl babası Hüseyinzâde Ali Bey'dir. Mahza siyaset sahasında, biri diğerine makûs gibi görünen Türklük, İslâmlık ve Osmanlılık siyasetlerinin, bu üç tarz siyasetin, kabil-i telif olduğunu Ali Bey iddia etmiş ve *Füyûzât*'ın 10 Temmuz ihtilâlinde evvel çıkmış nüshalarından birinde ‘Türklük, İslâmlık ve Avrupalılık’ gayelerinin memzucen istihsalini tavsiye eylemişti. Bununla beraber, bu üçüz umdeyi asıl yaşatan, Türkçülere iyiden iyiye benimseten Gökalp Ziya olmuştur. Hüseyinzâde Ali Bey'de basit ve hadsî bir ifadeden ibaret kalan bu esaslı fikirler, Ziya

Bey tarafından çok işlenmiş, çok ta'mik ve tevsî edilmiş ve mahza onun tahrirî ve şifahî telkinleri sayesinde bugünkü kıymet ve ehemmiyetini kazanmıştır..."¹

Uriel Heyd ise bu konuda şunları yazmıştır:

"Akçuraoğlu Yusuf, 1904 yılında yayımlanan tanınmış makalesinde 'Üç Tarz-ı Siyaset'in, yani Osmanlıcılık, Panislâmizm ve Turancılık'ın iyi ve kötü yönlerini tartışmıştır. Gökalp, bu politikalardan hiçbirisini benimsememiş ve her birinde yer alan bazı temel kavramları kendi Türkçülük teorisine dâhil etmeye çalışmıştır. *Türk Yurdu* dergisinde 1913-14 döneminde yayımlanan makalelerin bir derlemesi 1918 yılında *Türkleşmek İslâmlaşmak Muasırlaşmak* adı altında kitap olarak yayımlanmıştır.

Gökalp, bu sloganı, daha 1907 yılında Bakü'de yayımladığı *Füyûzât* adlı dergisinde Türkleri, "Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak ve Avrupalılaşmaya çağıran arkadaşı Hüseyinzâde Ali'den almıştır. Hüseyinzâde, bu sloganla, 'Türk yaşamından etkilenmeyi, Tanrı'ya İslâmî kurallara göre ibadet etmeyi ve çağdaş Avrupa uygarlığını benimsemeyi' kastetmektedir.

Gökalp, bu ilkeyi, öğretilerinin temeli hâline getirmiş, teori ve uygulama yönünden geliştirmiştir..."²

Türkleşmek İslâmlaşmak Muasırlaşmak kitabı 1918'de basılmıştır. Daha önce *Türk Yurdu*'nda bir seri makale olarak yayımlanmıştı. *Türk Yurdu* dergisindeki makalelerle kitabı karşılaştırdığımızda, makalelerin gözden geçirildiğini ve bir makalenin alınmadığını görürüz. Gözden geçirilen makalelerde bazı değişikliklere de gidilmiştir. Çoklukla kelimelerde oynanmıştır. Bu değişikliklerin dikkat çekeceğini düşündüğümüz kelime ve ifadeleri dipnotta belirttik.

1 Akçuraoğlu Yusuf, "Gökalp Ziya Bey Hakkında Hatıra ve Mülâhazalar", *Türk Yurdu*, II. seri, C. I, S. 3 (1340 [1924]), s. 159.

2 Uriel Heyd, *Türk Ulusçuluğunun Temelleri* (Çev. Kadir Günay), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, s. 173.

Ayrıca kitaba alınmayan makaleyi de sırasında verdik. Bu makale, H. Ş. ile ismini gösteren bir Ermeni vatandaşa cevaptır. H. Ş., Gökalp'ın makalesinde bazı açıklamaları tenkit etmiştir. Bu tenkit makale olarak *Türk Yurdu*'nda yayımlanmıştır. Biz H. Ş.'nin makalesini, cevapla karşılaştırma imkânı sağlamak için ek olarak verdik.

Gökalp'ın dipnotlarını (Gökalp'ın notu) şeklinde belirttik. Diğer dipnotlar tarafımızdan konmuştur.

Biz bu çalışmamızda, *Türk Yurdu*'nda "Türkleşmek - İslâmlaşmak - Muasırlaşmak" genel başlığı altında çıkan makalelerin yayımlandığı sayıları da gösterdik.

Sözlük ekledik. Metinde geçen isimleri ve kavramları tek tek açıkladık.

Burada, metinde karşılaştığımız güçlükleri aşmada dinî bilgi derinliği ve Arapçaya bihakkın vukufuyla bize yardımcı olan Mehmet Can Bey'e teşekkür ederim. Yine Bilge Kültür Sanat Yayınları'nın sahibi Adnan Mecid Yüksel Bey'e esere gösterdiği ihtimamdan dolayı teşekkür etmem gerekiyor.

Nargiza Sattarova